PROJECTENBUNDEL DUURZAME ENERGIEAGENDA 2021-2025

Bijlage bij Duurzame Energieagenda 2021-2025

Heesch, 18 november 2020

Merel van den Tillaart
Beleidsmedewerker duurzaamheid

Projecten Uitvoeringsagenda 2021-2025

Als bijlage op de *Duurzame Energieagenda 2021-2025* is deze projectenbundel samengesteld. De *Uitvoeringsagenda 2021-2025* noemt de volgende projecten, onderverdeeld naar de strategische doelen voor 2050:

A	**Energieneutrale gemeente**
1	Gemeentelijk vastgoed
2	Openbare ruimte
3	Eigen organisatie
4	De Energieweverij
B	**Energieneutrale woningen**
1	Prestatieafspraken woningcorporaties
2	Energiebesparing huurders
3	Energiebesparing eigenwoningbezitters
4	Energie voor iedereen (EVI)
5	Regeling Reductie Energiegebruik (RRE/RREW)
C	**Energieneutrale sportverenigingen en bedrijven**
1	Kennisdeling
2	Gebiedsgerichte aanpak bedrijventerreinen
3	Stimuleringslening energiebesparing sportaccommodaties
4	Gemeenschapshuizen
5	Scholen
D	**Grootschalige opwerk**
	*Vervallen **
E	**Schoon vervoer**
1	Elektrisch vervoer
2	Fietsgebruik
3	Deelauto's

** Strategische doelstelling 'D. Grootschalige opwek van duurzame energie' wordt opgepakt bij het lokaal vertalen van de Regionale Energiestrategie (RES). Deze strategische doelstelling wordt binnen deze energieagenda buiten beschouwing gelaten.*

Per project zijn de ambitie, doelen, aanpak, stakeholders, rol gemeente, planning en financiering weergegeven. In de *Duurzame Energieagenda 2021-2025* is een samenvatting gegeven van de tijdsplanning, de financiering en de rol van de gemeente.

Op de volgende pagina's treft u de uitgewerkte projectvoorstellen.

	Project A1	Gemeentelijk vastgoed
1	Ambitie	Verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed zodat het voldoet aan de gestelde eisen, zijnde gemiddeld energielabel C in 2023 en gemiddeld energielabel A in 2030.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Verminderen van de CO2-uitstoot door gemeentelijk vastgoed - Verlagen van de energiekosten. - Bijdragen aan de voorbeeldfunctie van de gemeente op het gebied van gebouwbeheer.
3	Kwantitatieve doelstelling	De gemeentelijke gebouwen met publieksfunctie beschikken over energielabel A in 2025.
4	Aanpak	- Energielabels bepalen en maatwerkadviezen laten uitwerken voor ieder gebouw. - In kaart brengen welke fasering nodig is en afstemming met het *meerjarenonderhoudsplan* (MJOP). - Communicatie en afstemming met huurders/gebruikers van de gebouwen. - Werkzaamheden aan de gebouwen laten uitvoeren.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Beheer **Extern**: gebruikers/huurders, uitvoerders werkzaamheden
6	Rol gemeente	Initiator
7	Begrote uren	**2021-2025:** 100 uur per jaar + inhuur technisch advies 150 uur per jaar (1.250 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	€ 260.000* t.b.v. labelstappen en uitvoering van de EML (€ 260.000 totaal) De overige kosten worden gedekt vanuit het *MJOP Gemeentelijke gebouwen* of het 'revolving fund'. Bij het revolving fund komen de kostenbesparingen door de verduurzaming terug in het fonds, waarmee nieuwe verduurzamingsmaatregelen getroffen kunnen worden.
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Gymzaal Vorstenbosch

*** Toelichting begrote externe kosten**

Gemeente Bernheze heeft 34 gebouwen in portefeuille. Binnen de duurzaamheidsambitie kijken we naar maatregelen die we kunnen treffen om het energieverbruik zo laag mogelijk te houden. Dat is goed voor het klimaat en onze leefomgeving maar ook voor de financiële positie van de gebruikers/huurders van deze gebouwen. De huisvestingslasten vormen namelijk een groot deel van de totale kosten van een vereniging; in enkele gevallen betaalt de gemeente zelf als gebruiker of exploitant van een gebouw de energierekening, bijv. bij het gemeentehuis, de sporthallen en de werf.

Om de huidige energieprestaties van het gemeentelijk vastgoed inzichtelijk te krijgen, hebben we 26 onze gebouwen voorzien van een energielabel met daaraan gekoppeld een maatwerkadvies voor besparing. Hierbij lag de focus op gebouwen met een verblijfsfunctie én een oppervlakte van meer dan 250 m2. Voor deze gebouwen geldt namelijk de informatieplicht energiebesparing: een wettelijk kader waarbij we aan moeten geven wat de energieprestaties van de gebouwen zijn. De overige 8 gebouwen waarvoor de informatieplicht niet geldt, voorzien we in 2021 van een energielabel en maatwerkadvies. Voor alle gemeentelijke gebouwen geldt dat zij in 2030 over energielabel A moeten beschikken. Uitzondering hierop zijn rijksmonumenten.

Binnen de uit te voeren maatregelen, kunnen we een scheiding maken tussen enerzijds de Erkende Maatregelen Lijst (maatregelen met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar, waaraan een gebouw op grond van de informatieplicht moet voldoen) en anderzijds de maatregelen die nodig zijn voor het verbeteren van het energielabel. Hoewel de EML gericht is op energiebesparing, kunnen deze maatregelen ook bijdragen aan het verbeteren van het energielabel.

De kosten voor de maatregelen van de EML komen, op grond van de huurovereenkomsten, veelal voor rekening van de huurder. Deze kosten hebben we niet begroot. We zullen in gesprek gaan met onze huurders om hen te informeren en adviseren over de uitvoering van deze maatregelen.

Onderstaande tabel geeft een beknopt overzicht van huidige energielabels van de gebouwen en de begrote kosten om aan de wettelijke verplichtingen te kunnen voldoen.

Onderzochte gebouwen	26
Gebouwen met energielabel A	17
Gebouwen met energielabel anders dan A	9 (2x energielabel B, 5x energielabel C, 2x energielabel D)
Begrote kosten voor het verbeteren van het energielabel	€ 165.000 *Initieel € 185.000. Hiervan kunnen we € 20.000 dekken uit het MJOP, door natuurlijke vervangingsmomenten aan te grijpen om de maatregelen te treffen. Resteert € 165.000.*
Begrote kosten voor maatregelen van de EML	€ 35.000 *Initieel € 66.000 Hiervan kunnen we € 3.000 dekken uit het MJOP en € 28.000 uit het revolving fund. Resteert € 35.000.*
Begrote overige kosten	€ 60.000 *Te ramen 30% van € 200.000, bestaande uit:* - *20% post onvoorzien (aandacht voor werken op hoogte, huur steigers, veel nazorg nodig bij werken aan vloeren/wanden/plafonds e.d.)* - *10% uitvoeringsbegeleiding – onderzoeken*
Pm	De kosten voor de 8 nog te onderzoeken gebouwen
Totaal begrote investering	**€ 260.000**

<u>Opmerking</u>: Uit het maatwerkadvies voor sporthal 't Vijfeiken blijkt dat het nodig is om zonnepanelen te plaatsen om tot energielabel A te komen. Op dit moment wordt onderzocht of dit technisch/bouwkundig haalbaar is en of er aanvullende kosten gemaakt moeten worden. We rekenen vooralsnog sec met de kosten voor de zonnepanelen à € 102.000. Wanneer uit dit onderzoek blijkt dat het plaatsen van zonnepanelen technisch/bouwkundig niet haalbaar is, zullen we andere manieren moeten zoeken om tot energielabel A te komen.

Conclusie
De doelstelling om in 2025 alle gebouwen met publieksfunctie over energielabel A te laten beschikken is ambitieus. De gemeente voldoet hiermee 5 jaar eerder dan vereist aan de wettelijke eisen. Maar deze ambitie is ook haalbaar. Het totale pakket aan verduurzamingsmaatregelen is momenteel qua uitvoering te overzien en te clusteren tot deelprojecten per type werk (isolatie, ledverlichting, zonnepanelen, etc.).

2021 zal gebruikt worden om de overige gebouwen te voorzien van energielabels en maatwerkadviezen en de deelprojecten voor te bereiden. De maatregelen zullen in de hierop volgende periode uitgevoerd worden, zodat we in 2025 voldoen aan de eisen zoals die voor 2030 gelden.

	Project A2	Openbare ruimte
1	Ambitie	Beheer en inrichting van de openbare ruimte waarbij duurzaamheid en klimaatadaptatie een primaire rol spelen. Toelichting: Vanaf 2020 moet klimaatbestendigheid onderdeel zijn van overheidsbeleid en uitvoering. In 2050 moet de gebouwde omgeving zo klimaatbestendig en water robuust mogelijk zijn.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Het aanpassen van de openbare ruimte op weers- en klimaatveranderingen, om een veilige, gezonde en prettige leef- en werkomgeving te behouden. - Bijdragen aan de voorbeeldfunctie van de gemeente in de openbare ruimte.
3	Kwantitatieve doelstelling	- Duurzaamheid en klimaatadaptatie onder de aandacht brengen binnen Domein Leefomgeving. - Tenminste twee concrete projecten per thema binnen de openbare ruimte waarbij duurzaamheid en/of klimaatadaptatie een primaire rol spelen. - Toewerken naar een omslag in denken en doen zodat bij ieder project binnen de openbare ruimte gedacht wordt aan mogelijkheden om duurzaamheid en/of klimaatadaptatie toe te passen.
4	Aanpak	- Beleidsmedewerker duurzaamheid sluit aan bij teamoverleggen OR en neemt m.b.t. duurzaamheid en klimaatadaptatie een aanjagersrol in. - Mogelijkheden voor verduurzaming beschikbaar stellen d.m.v. het aanrijken van voorbeelden, het organiseren van kennissessies, etc. - Het implementeren van duurzaamheid en klimaatadaptatie binnen diverse projecten. - Ontwikkelen van een toetsingskader voor klimaatadaptatie (onderdeel van de *Handleiding openbare ruimte*). - Gebruik maken van de Klimaatatlas en de hittestresstool. - Actief deelnemen in projecten van Regio NOB op het gebied van duurzaamheid en/of klimaatadaptatie. - In gesprek gaan met interne en externe stakeholders in de openbare ruimte om een gezamenlijk handelingsperspectief/strategie klimaatadaptatie uit te werken. Te denken valt aan nutspartijen, woningcorporaties en groen beherende organisaties (2020-2021).
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Beheer en team Ontwikkelen Beleid **Extern:** Uitvoerders en aannemers
6	Rol gemeente	Initiator
7	Begrote uren	**2021-2025:** 200 uur per jaar incl. inzet Beheer (1.000 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	€ 2.000 per jaar t.b.v. kennissessies en het monitoren en rapporteren van de uitvoering. De kosten voor de uitvoering worden gedekt vanuit team Beheer (€ 10.000 totaal).
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Bij de reconstructie van de Traverse te Heeswijk-Dinther wordt de openbare ruimte klimaatbestendiger ingericht (*in uitvoering*)

	Project A3	Eigen organisatie
1	Ambitie	Verduurzamen van de gemeentelijke bedrijfsvoering en het vervullen van een voorbeeldfunctie voor medewerkers, inwoners en bedrijven.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Bewustzijn van medewerkers vergroten. - Verminderen van de CO2-uitstoot door de eigen organisatie. - Verlagen van de exploitatiekosten.
3	Kwantitatieve doelstelling	Het verduurzamen van de gemeentelijke organisatie door diverse bewustwordingscampagnes uit te voeren, het elektrificeren van het wagenpark en het laten afnemen van het aantal vervoersbewegingen.
4	Aanpak	- Het uitvoeren of organiseren van tenminste twee bewustwordingscampagnes of kennissessies per jaar, waarbij aandacht is voor: afvalreductie en -scheiding, reductie in papiergebruik, duurzaam inkopen en aanbesteden en verbeteren van het reisgedrag. - Evalueren Amber-pilot. - Inventariseren mogelijke vormen van mobiliteit. - Inventariseren vraag naar en noodzaak van mobiliteit (hoeveel, waarvoor, waar moet het vervoer aan voldoen, etc.). - Inventariseren mogelijkheden ‘werkgeversaanpak fiets’. - Uitwerken van een mobiliteitsplan voor de gehele organisatie, waarbij mobiliteitsplannen van andere gemeenten als voorbeeld dienen. - Vervangen aardgas voertuigen door elektrische voertuigen en indien nodig aanleggen laadinfrastructuur.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid, team Uitvoeren Beleid en team Beheer, Domein Interne Dienstverlening, team Financiën, team HRM en team Bestuursondersteuning **Extern:** /
6	Rol gemeente	Initiator
7	Begrote uren	**2021:** 200 uur **2022-2025:** 20 uur per jaar (280 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	€ 3.000 per jaar t.b.v. campagnes en kennissessies (€ 15.000 totaal) + nader te bepalen bedrag t.b.v. het mobiliteitsplan en het vervangen van de voertuigen.
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Gemeente Amstelveen elektrificeert het gemeentelijk wagenpark

	Project A4	De Energieweverij
1	Ambitie	De Energieweverij als instrument om duurzaamheidsprojecten vanuit inwoners en bedrijven aan te jagen en te faciliteren.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Inwoners en bedrijven aanzetten zelf actief bij te dragen aan energieneutraal en circulair Bernheze. - Meer draagvlak, beter bereikbare inwoners en bedrijven en een groter bewustzijn. - Input voor opvolgende duurzame energieagenda's.
3	Kwantitatieve doelstelling	- Ieder jaar een bijeenkomst vanuit de Energieweverij organiseren waarbij projectbetrokkenen en initiatiefnemers worden gefaciliteerd richting concrete projecten. - Tenminste 2 succesvolle projecten per jaar die gedragen worden door Bernhezer inwoners of bedrijven, welke actief bijdragen aan energieneutraal en circulair Bernheze.
4	Aanpak	- Energieweverij organiseren. - Duurzame ideeën definiëren tot projecten. - Uitvoering van de projecten. Tijdens looptijd projecten: - Voortgang projecten en bijdrage projecten aan energiebesparing of -opwek monitoren. - Jaarlijkse terugkoppeling van de resultaten van de projecten aan de Raad en de betrokkenen binnen de Energieweverij.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid, College (wethouder), Raad **Extern:** Moderator, BECO, inwoners en bedrijven Bernheze
6	Rol gemeente	Initiator, facilitator en regisseur
7	Begrote uren	**2021-2025:** 50 uur per jaar (250 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	€ 6.000 per jaar t.b.v. faciliteren Energieweverij en inhuur specifieke deskundigheid voor projecten + € 1.000 per jaar out-of-pocket voor bijeenkomsten, drukwerk en communicatie (€ 35.000 totaal).
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	De Energieweverij op 29 januari 2020 met als hoogtepunt het 'Bernhezer Energiedebat'

	Project B1	Prestatieafspraken woningcorporaties
1	Ambitie	Woningverbetering door het verduurzamen van sociale huurwoningen en het aanpakken van gespikkeld bezit.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Verminderen van de CO2-uitstoot door (voormalige) sociale huurwoningen. - Meerwaarde creëren in een wijk of buurt. - Woningcorporaties over de grenzen van hun eigen woningbezit laten kijken.
3	Kwantitatieve doelstelling	- Het verbeteren van de energielabels van sociale huurwoningen. - In wijken of buurten met 'gespikkeld bezit' (een combinatie van verkochte huurwoningen en woningen in eigendom van de woningcorporatie) samen met woningcorporaties komen tot een gezamenlijke aanpak.
4	Aanpak	- Het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties over het verduurzamen van de sociale huurwoningen, waarbij m.n. ingezet wordt op het verduurzamen van huurwoningen met energielabel C of lager (*prestatieafspraken met woningcorporaties worden al jaarlijks gemaakt*). - De leerlessen van pilotproject EVI Tilburg verkennen. - Obstakels voor deelname (financieel, organisatorisch, sociaal-maatschappelijk of communicatief) inventariseren. - Werkwijze ontwikkelen voor het benaderen van de doelgroep. - Woningcorporaties een standpunt in laten nemen over het al dan niet terugkopen van woningen. - Opties verkennen voor het ontwikkelen van een modulair aanbod. - Opties verkennen voor het ontwikkelen van een nazorgtraject.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** Woningcorporaties, VvE's, externe projectleider
6	Rol gemeente	Facilitator
7	Begrote uren	**2021, 2024-2025:** 20 uur **2022-2023:** 150 uur per jaar (360 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	2022-2023: € 10.000 per jaar t.b.v. communicatie, bijeenkomsten en inhuur externe projectleider (€ 20.000 totaal)
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Pilotproject EVI Tilburg

	Project B2	Energiebesparing huurders
1	Ambitie	Samen met woningcorporaties en huurdersraden werken aan het vergroten van bewustzijn en reduceren van het energieverbruik van huurders.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Bewustwording creëren bij huurders. - Verlagen van de CO2-uitstoot door huishoudens. - Verlagen van de energielasten voor huurders.
3	Kwantitatieve doelstelling	Bijdragen aan de besparingsopgave vanuit de RES.
4	Aanpak	- D.m.v. een bewustwordingscampagne en/of -project en inzet van de SlimWonen App. - Het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties waarin woningcorporaties zich inzetten voor bewustwording bij huurders.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** Woningcorporaties, huurdersraden, SlimWonen App
6	Rol gemeente	Facilitator en stimulator
7	Begrote uren	**2022-2025:** 60 uur per jaar (240 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	€ 9.000 per jaar t.b.v. campagnes of projecten (€ 36.000 totaal).
9	Planning	2022-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Energiedisplay-project ‘Meters maken’ van Woonbond

	Project B3	Energiebesparing eigenwoningbezitters
1	Ambitie	Het creëren van bewustwording, het enthousiasmeren en het vergroten van kennis van inwoners.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Bewustwording creëren bij eigenwoningbezitters. - Verlagen van de CO2-uitstoot door huishoudens. - Verlagen van de energielasten voor eigenwoningbezitters.
3	Kwantitatieve doelstelling	Bijdragen aan de besparingsopgave vanuit de RES.
4	Aanpak	Actief informeren en stimuleren van eigenwoningbezitters d.m.v. een bewustwordingscampagne en/of -project, het energieloket Brabant Woont Slim, de Duurzame Huizen Route en de SlimWonen App.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** VvE's, particuliere woningbezitters, Brabant Woont Slim, Duurzame Huizen Route, SlimWonen App.
6	Rol gemeente	Facilitator en stimulator
7	Begrote uren	**2022-2025:** 70 uur per jaar (280 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	€ 10.000 per jaar t.b.v. Duurzame Huizen Route en overige campagnes of projecten. Brabant Woont Slim en de SlimWonen App worden betaald uit Rijksgeld voor energieloketten. In 2020 is besloten een samenwerking met de Duurzame Huizen Route aan te gaan voor (tenminste) drie jaar. In **2021** wordt hiervoor € 1.000 betaald (€ 41.000 totaal).
9	Planning	2022-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Energiebesparingsproject 'Tûk Wenjen' van gemeente De Fryske Marren, ArnhemAANdag van de gemeente Arnhem

	Project B4	Energie voor iedereen (EVI)
1	Ambitie	Inwoners met een smalle beurs laten aansluiten bij de energietransitie.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Volledige woningvoorraad kunnen meenemen in de energietransitie. - Lagere energiekosten en/of meer wooncomfort voor huishoudens met een smalle beurs. - Energiearmoede, de situatie waarin huishoudens hoge energiekosten hebben en weinig tot geen investeringsruimte, op innovatieve wijze voorkomen.
3	Kwantitatieve doelstelling	Ontwikkeling van een dienst, organisatiemodel of product om huishoudens met geen of beperkte investeringsruimte te betrekken bij de energietransitie.
4	Aanpak	- Inventariseren doelgroep, bestaande financieringsoplossingen en wat er al gebeurt op het gebied van energiearmoede. - Interventie wensen en behoeften met de doelgroep (co-creatief). - Ontwikkelen concept met stakeholders (co-creatie). - Realisatie en implementatie bij particuliere woningeigenaren met een smalle beurs (testfase). - Evaluatie, voorstellen en ontwikkeling voor opschaling.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** Rabobank, BECO, Mooiland, Essent, VGZ, BS&F, Enpuls en de Provincie.
6	Rol gemeente	Initiator
7	Begrote uren	**2021:** 100 uur (100 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	€ 1.000 t.b.v. bijeenkomsten (€ 1.000 totaal).
9	Planning	2021
10	Praktijkvoorbeelden	Pilotprojecten EVI ’s-Hertogenbosch, Tilburg en Breda

	Project B5	Regeling Reductie Energiegebruik (RRE/RREW)
1	Ambitie	Huishoudens, zowel eigenwoningbezitters als huurders, stimuleren om eenvoudige energiebesparende maatregelen in huis te nemen middels het verstrekken van een voucher.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Verminderen van de CO2-uitstoot door huishoudens. - Lagere energiekosten en/of meer wooncomfort.
3	Kwantitatieve doelstelling	Uitvoeren van de RRE en het opzetten van de RRE 2.
4	Aanpak	Conform het ingediende plan voor de RRE.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** RVO, Brabant Woont Slim
6	Rol gemeente	Stimulator
7	Begrote uren	**2021:** 40 uur (40 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	De kosten worden gedekt binnen de aanvraag voor de RRE-subsidie.
9	Planning	2021
10	Praktijkvoorbeelden	N.v.t.

	Project C1	Kennisdeling
1	Ambitie	Kennisdeling door het bij elkaar brengen van ondernemers en het delen van goede voorbeelden in het (lokale) bedrijfsleven.
2	Kwalitatieve doelstelling	Bedrijven meer bewust maken van energiegebruik, hen willen aanzetten zelf actief bij te dragen aan energieneutraal en hen willen helpen bij het reduceren van de energiekosten.
3	Kwantitatieve doelstelling	- Jaarlijks een bijeenkomst organiseren voor bedrijven waarbij in totaliteit tenminste 50% van de ondernemers geïnformeerd wordt over energiebesparing en de beschikbare subsidies. - Tenminste twee collectieve project voor ondernemers succesvol uitgevoerd.
4	Aanpak	- Aansluiten bij natuurlijke momenten. - Bijeenkomst voor bedrijven organiseren (bijv. Energieweverij voor ondernemers). - Inventariseren van energiekansen en faciliteren bij het collectief benutten van kansen. - In samenwerking met ondernemersverenging SOB en Cinergie het project Energiebesparing opzetten, waarbij de informatieplicht en de Erkende Maatregelen Lijst (EML) als uitgangspunt dienen.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid, team Uitvoeren Beleid, College (wethouder) **Extern:** Moderator, BECO, ondernemersverengingen, bedrijven Bernheze
6	Rol gemeente	Initiator en facilitator
7	Begrote uren	**2021**: 100 uur **2022-2025:** 50 uur per jaar (300 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	€ 5.000 per jaar t.b.v. bijeenkomsten en communicatie (€ 25.000 totaal) + nader te bepalen bedrag t.b.v. faciliteren collectief + nader te bepalen bedrag t.b.v. project Energiebesparing.
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Project Zon op Bedrijfsdaken ABG van gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Gilze en Rijen.

	Project C2	Gebiedsgerichte aanpak bedrijventerreinen
1	Ambitie	Samen met het georganiseerde bedrijfsleven een aanpak opzetten om per bedrijventerrein energiekansen te inventariseren en het collectief benutten van kansen te faciliteren.
2	Kwalitatieve doelstelling	Het nemen van duurzaamheidsmaatregelen en -mogelijkheden stimuleren, daar waar zij anders (mogelijk) blijven liggen.
3	Kwantitatieve doelstelling	Tenminste één project gebiedsgerichte aanpak succesvol uitgevoerd.
4	Aanpak	- Aanhaken op de bijeenkomsten voor bedrijven (project C2). - In gesprek met ondernemersverenigingen en ophalen interesse, behoefte en ideeën. - Aanpak opzetten om energiekansen te inventariseren. - Opzetten van project of collectief voor bedrijventerreinen.
5	Betrokken partijen	**Intern**: Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid, team Uitvoeren Beleid **Extern:** BECO, ondernemersverengingen, bedrijven Bernheze
6	Rol gemeente	Facilitator
7	Begrote uren	**2021-2025**: Nader te bepalen
8	Begrote externe kosten	Nader te bepalen bedrag t.b.v. faciliteren project of collectief voor bedrijventerreinen.
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Pilotproject energie-uitwisseling & lichtgewicht solar op Brabantse bedrijventerreinen van BOM Renewable Energy in samenwerking met Brabant geeft Energie en de Provincie

	Project C3	Stimuleringslening energiebesparing sportaccommodaties
1	Ambitie	Sportverenigingen die zelf over beperkte financiële middelen beschikken ondersteunen in het nemen van energiebesparende maatregelen, door het verstrekken van een lening tegen een zeer lage rente.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Afname CO2-uitstoot door sportverenigingen. - Lagere exploitatielasten voor sportverenigingen. - Voorbeeldfunctie richting leden van de sportverenigingen.
3	Kwantitatieve doelstelling	Tenminste 7 sportverenigingen hebben energiebesparende maatregelen genomen met behulp van de stimuleringslening.
4	Aanpak	- Uitvoeren en (verder) onder de aandacht brengen van de stimuleringslening. - Uitvoering van de stimuleringslening evalueren (2022). - Mogelijkheden inventariseren voor het uitbreiden van de stimuleringslening, bijv. voor overige verenigingen, stichtingen of MKB.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Klantcontactcentrum, team Vergunningen en Grondzaken, Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** SVN, sportverenigingen
6	Rol gemeente	Stimulator
7	Begrote uren	**2021-2025:** 30 uur per jaar (150 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	€ 1.000 per jaar t.b.v. out-of-pocket voor bijeenkomsten en informatie/communicatie (€ 5.000 totaal). De leningen worden verstrekt vanuit het ‘revolving fund’. Bij het revolving fund komen de rente en aflossingen van de leningen terug in het fonds, waarmee nieuwe leningen verstrekt kunnen worden.
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Tennisvereniging De Hoef, RKSV Avesteyn en tennisvereniging De Balledonk.

	Project C4	Gemeenschapshuizen
1	Ambitie	Verduurzaming van gemeenschapshuizen stimuleren zodat ze voldoen aan de gestelde eisen, zijnde gemiddeld energielabel C in 2023 en gemiddeld energielabel A in 2030. Toelichting: Culturele centra Servaes, De Wis en De Pas voldoen momenteel niet aan energielabel C.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Verminderen van de CO2-uitstoot door gemeenschapshuizen - Verlagen van de energiekosten. - Bijdragen aan de voorbeeldfunctie richting leden en inwoners.
3	Kwantitatieve doelstelling	Tenminste 2 gemeenschapshuizen hebben energiebesparende maatregelen getroffen.
4	Aanpak	- Energielabels bepalen en maatwerkadviezen laten uitwerken voor ieder gebouw. - Stimuleringsmaatregelen inventariseren en waar nodig ontwikkelen, bijv. het uitbreiden van de Stimuleringslening energiebesparing sportaccommodaties. - (Verder) onder de aandacht brengen van de stimuleringsmaatregelen.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** Gebruikers/huurders, uitvoerders werkzaamheden
6	Rol gemeente	Facilitator en stimulator
7	Begrote uren	**2021:** 100 uur **2022-2025:** 20 uur per jaar (180 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	Nader te bepalen bedrag t.b.v. stimuleringsmaatregelen.
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Cultureel Centrum Nesterlé

	Project C5	Scholen
1	Ambitie	Verduurzaming van scholen aanjagen zodat ze voldoen aan de gestelde eisen, zijnde gemiddeld energielabel C in 2023 en gemiddeld energielabel A in 2030.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Verminderen van de CO2-uitstoot door scholen. - Verlagen van de energiekosten voor scholen. - Bijdragen aan de voorbeeldfunctie richting de leraren en leerlingen van de scholen.
3	Kwantitatieve doelstelling	In samenwerking met de schoolbesturen een verduurzamingsstrategie voor scholen opstellen.
4	Aanpak	- Energielabels bepalen en maatwerkadviezen laten uitwerken voor ieder gebouw (*gedeeltelijk al zelfstandig door schoolbesturen uitgevoerd*). - Bewustzijn van schoolbesturen vergroten d.m.v. het delen van informatie en het organiseren van kennisbijeenkomsten en gerichte sessies. - Schoolbesturen aanzetten tot het formuleren van duurzaamheidsambities. - Stimuleringsmaatregelen inventariseren en waar nodig ontwikkelen, bijv. de Scholen Energiebespaarlening of een revolving fund. - Samen met de schoolbesturen een verduurzamingsstrategie voor scholen opstellen, welke aansluit op het *Integraal Huisvestingsplan* (IHP).
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid E**xtern:** Schoolbesturen basis- en voortgezet onderwijs
6	Rol gemeente	Facilitator en stimulator
7	Begrote uren	**2021**: 100 uur **2022-2023**: 50 uur per jaar (200 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	Nader te bepalen bedrag t.b.v. opstellen verduurzamingsstrategie en stimuleringsmaatregelen.
9	Planning	2021-2023
10	Praktijkvoorbeelden	Stichting Schooldakrevolutie

	Project E1	Elektrisch (openbaar) vervoer
	Ambitie	Een toename van het aantal elektrische voertuigen in de gemeente.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Verminderen van de CO2-uitstoot door (openbaar) vervoer. - Behalen van de doelstellingen als omschreven in de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL).
3	Kwantitatieve doelstelling	Stimuleren van elektrisch vervoer door uitbreiding van de laadinfrastructuur en elektrificeren van het openbaar vervoer.
4	Aanpak	- (Verdere) uitrol van laadinfrastructuur (paal volgt vraag; vraag volgt paal). - Samenwerking zoeken met buurtgemeenten en bij de Provinciale concessie voor openbaar busvervoer, pleiten voor zero emissie busvervoer (2024).
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** Provincie, buurtgemeenten, Arriva.
6	Rol gemeente	Initiator en facilitator
7	Begrote uren	**2021-2025**: 70 uur per jaar (350 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	De kosten voor laadinfrastructuur worden bekostigd vanuit de Provincie.
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	N.v.t.

	Project E2	Fietsgebruik
1	Ambitie	Het stimuleren van de fietscultuur in de gemeente en het laten afnemen van het aantal verkeersbewegingen.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Verlagen van de CO2-uitstoot door mobiliteit. - Bevorderen van de gezondheid.
3	Kwantitatieve doelstelling	- Uitbreiding van de laadinfrastructuur voor elektrische fietsen met tenminste 4 laadpalen. - Het organiseren van tenminste één keer per jaar een 'Fiets(informatie)dag'.
4	Aanpak	- Mogelijkheden inventariseren voor het uitbreiden van de laadinfrastructuur voor fietsers (type, locatie, aantallen, etc.). - Het uitbreiden van de laadinfrastructuur voor fietsers incl. monitoring van het gebruik van de laadpalen. - Aansluiten bij en promoten van landelijke fietsdagen en overige georganiseerde momenten. - Het organiseren van fiets(informatie)dagen gericht op specifieke doelgroepen zoals senioren of basisschoolleerlingen.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** Fietsersbond, scholen, Veilig Verkeer Nederland
6	Rol gemeente	Initiator en stimulator
7	Begrote uren	**2021-2025**: 80 uur per jaar (400 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	Twee keer € 4.000 t.b.v. uitbreiden van de fietslaadinfrastructuur + € 3.000 per jaar t.b.v. organiseren fiets(informatie)dag en communicatie (€ 23.000 totaal)
9	Planning	2021-2025
10	Praktijkvoorbeelden	Fietsvierdaagse, Verkeersdag Senioren en Ons Brabant Fietst

	Project E3	Deelauto’s
1	Ambitie	Het terugdringen van het autobezit, om zo de leefbaarheid in de openbare ruimte te vergroten.
2	Kwalitatieve doelstelling	- Verlagen CO2-uitstoot door mobiliteit. - Verlagen parkeerdruk en meer ruimte voor groen.
3	Kwantitatieve doelstelling	Het stimuleren van het deelauto-concept.
4	Aanpak	- Actualiseren van de *Parkeernormennota gemeente Bernheze* en het deelauto-concept hierin opnemen (2021). Toelichting: Wanneer bij de ontwikkeling van woningen voldoende deelauto’s beschikbaar worden gesteld, waarvan de gebruiksvoorwaarden aantoonbaar marktconform zijn en de oplossing toekomstvast is, kan de initiatiefnemer in zijn ontwikkeling korting krijgen op de parkeernorm.
5	Betrokken partijen	**Intern:** Domein Leefomgeving, team Ontwikkelen Beleid **Extern:** projectontwikkelaars
6	Rol gemeente	Initiator
7	Begrote uren	**2021:** 40 uur (40 uur totaal)
8	Begrote externe kosten	Er zijn geen kosten aan dit project gebonden.
9	Planning	2021
10	Praktijkvoorbeelden	N.v.t.